

Normer och normkritik – speciellt i barns miljö.

Jag har valt att undersöka normativa föreställningar om kön och hur dessa införlivas av barn när de växer upp. Alltså vilka egenskaper som anses vara manliga och kvinnliga, och hur människor internaliserar detta. Vilka föreställningar om kön förmedlas genom exempelvis färger, kläder eller leksaker? Och vilka tendenser förstärks i förskolan tack vare pedagogernas egna föreställningar om kön?

I en artikel på forskolan.se beskriver Carina Eliasson (2010) hur forskare på Göteborgs universitet undersökt totalt 45 timmar film från sex olika förskolegrupper, för att se om det finns särskilda beteendemönster hos flickor och pojkar. De ledande forskarna i projektet hävdar att de har uppmärksammat flera mönster i filmsekvenserna. Både i samspelet mellan personal och barn, men också det mellan barnen själva. En scen som beskrivs i artikeln är hur en pojke och flicka vid olika tillfällen klättrar upp i en ribbstol. Pojken hänger högt uppe i ribbstolen och ropar ut just hur högt upp han är, som han då får beröm för. När flickan sedan följer pojkens exempel är hon tyst och kallar inte på någon uppmärksamhet, vilket resulterar i att hon inte synliggörs på samma vis. En annan scen man fångade visar en grupp barn som räknar med knappar, där en flicka undrar om det spelar någon roll vilken färg på knappen man tar. Men detta uppmärksammas inte av pedagogen som istället diskuterar med pojkarna i gruppen just hur många knappar man ska ta. Återigen synliggörs inte flickan för att pojkarna är i fokus.

Något annat som är märkvärt i filmsekvenserna är hur pedagogerna döper samtliga dockor efter mansnamn, hur de använder begrepp som legogubbe, eller bara kommenterar barnens "gubbar" de ritat. Forskaren Eva Ärlemalm-Hagsér antyder att "studien av filmerna visar att flickor får sämre respons på frågor och inpass än pojkar och att lärarna gör maskulinitet till norm i barns lek, alltså att killar är mallen och tjejer är undantaget." Vid ett tillfälle säger ett barn ifrån och klargör att "gubben" faktiskt är dess mamma, något pedagogen genast rättar sig till. Forskarledaren nämner också att barnen själva är ganska bra på att överskrida mellan könsroller och att pedagogerna då bekräftar detta, men pedagogerna gör inga sådana överskridanden.

Barns liv består ju till stor del av lek och leksaker spelar en övervägande roll i detta. Även här finns ett starkt fokus på kön. Pojkar förväntas leka med bl.a vapen, actionfigurer och bilar medan flickor förväntas leka med t.ex dockor, romantiserade hushållsredskap och smink. Samtidigt kan helt neutrala leksaker designas om för att "passa bättre" till ett visst kön genom att man t.ex färgar den rosa och skriver "just for girls" på förpackningen, men i grund och botten är det fortfarande samma leksak. Lustigt nog händer detta med flera andra föremål också, exempelvis tejp designad för flickor som egentligen är helt vanlig tejp bara att tejphållaren är rosa. Företaget BIC har också en linje pennor som är tydligt marknadsförda för just kvinnor, återigen handlar det om en rosa design men bläcket är vanligt blått.

Även kläder har ju stor inverkan på ens känsla för identitet. Man kan tro att den uppdelning som finns bland barnkläder idag är traditionell men faktum är att det var först i början av 1900-talet som man började lägga vikt i att könsspecificera barnkläder. Innan dess bar alla barn mest klänning, främst för att underlätta blöjbyte. Idag kan man istället hitta tröjor där kill-varianten har trycket "smart like dad" och tjej-varianten "pretty like mommy". Rosa och blått är fortsatt övergripande även fast det har lättat något de senare åren.

När man tittar på detta så får man en känsla av att Ärlemalm-Hagsér kan vara något på spåren när hon säger att maskulinitet är norm och kvinnlighet undantaget. Det finns t.ex inga pennor just "för honom", de är bara helt vanliga pennor. Däremot finns de just "för henne".

Kan det vara denna särskiljning av pojkar och flickor som ligger bakom den strukturella obalans som finns i samhället? Det faktum att 94% av alla lastbilschaufförer år 2015 var män, eller att 95% av förskollärare var kvinnor? Dessa män som kanske fått leka med lastbilar som barn, och dessa kvinnor som kanske fått leka omhändertagare till en bebisdocka. Det finns någonting som puffar flickor och pojkar i olika riktningar i livet, det är tydligt. Vi är tillräckligt många människor för att dessa typer av siffror inte ska vara en slump, och denna stora obalans återfinns i ett flertal yrken.

Jag anser att ett barn ska ha en frihet i att uttrycka sig för att kunna utvecklas till den lyckligaste person den möjligtvis kan bli. Jag anser att genus är någonting socialt konstruerat (kanske bl.a genom det som nämnts ovan) och de snäva könsroller vi förväntas uppfylla är rent av ohälsosamma. De missgynnar samhällsgrupper men också individer. Det råder exempelvis en brist på kvinnlig representation i högre positioner i samhället, och för att citera Scb (2018): "Kvinnor har högre utbildningsnivå än män. Trots det har kvinnor lägre lön, lägre inkomst och så småningom lägre pension än män." Och rörande män: att gråta eller tala om känslor kan, av vissa, anses som "omanligt" och många män är därför rädda för att riskera sin manlighet, och håller på så vis inne känslor. När man märker att detta inte går så skäms man istället och många kan brottas med skammen i flera år vilket kan leda till psykisk ohälsa. Eller varför inte ta upp hur vissa män i maktpositioner utnyttjar kvinnor sexuellt i utbyte mot en befodran. Jag är övertygad om att strukturen som omger oss matar de normer och föreställningar den faktiskt består av, varför det är så viktigt att attackera den direkt.

Mycket förändring sker genom att man pratar om det, men ibland krävs andra åtgärder. För att skapa nya normer måste man bryta de gamla. På flera håll hör man till exempel att företag inom mansdominerade yrken börjar anställa mer kvinnor, vilket jag tycker är jättebra just för att det angriper den struktur som rått för länge. Samtidigt blir många upprörda av att arbetsgivaren anställer en person delvis pga deras kön, men det tjänar ett mycket större syfte. Jämställdhet växer som fråga och fortsatta analyser och åtgärder görs, men det är vi som folk som behöver ändra oss. Varför inte föra siktet till uppväxten. Upplys förskollärare om ett könsneutralt förhållningssätt, minska könstillskrivningen på leksaker och utöka färgpaletten på barnkläder!

Vill man läsa mer om ämnet kan man besöka hemsidorna;

<http://forskolan.se/>

<http://www.politism.se>

<http://www.genus.se/>

<http://www.scb.se/>

Källor:

Eliasson, Carina (2010). Barnen bättre på att bryta normer.

URL: <https://forskolan.se/barnen-battre-pa-att-bryta-normer/> (Hämtad: 2018-10-15)

Scb (2018). Ojämställt från skola till pension.

URL: <http://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/jamstallldhet/jamstallldhetsstatistik/pong/statistiknyhet/pa-tal-om-kvinnor-och-man.-lathund-om-jamstallldhet-2018/> (Hämtad 2018-10-23)